

Bakıdan Trabzona könül yolu

Təəssürat anamlı yol qeydləri

Əbülfət MƏDHƏTOĞLU

(Əvvəli ötən sayımızda)

... Artıq əməlli-başlı qaranlıq bürüyüb ətrafı. Necə deyirlər, yalnız yol kənarındakı közəran işıqlardan ətrafı izləmək mümkündür. Mən də bu qaranlığın içində xatirələri çözü-çözüə yol gedirəm... gedirəm ki, səhərimi Trabzonda açım... gedirəm ki, bu şəhərdə ürəyimi müalicə edən, onun yaşamaq imkanını artırmağa səbəbkar olan həkimimin qəbuluna düşəm... gedirəm ki, bir az nəfəs alam. Elə bir nəfəs ki, o məni ağrıların caynağından müəyyən zaman kəsiyi üçün qoparsın...

Bəli, artıq yolçusu olduğum "Metro"-nun sənişinlərinin çoxu şirin yuxudadı, hətta xoruldayanlar da var. Təktək sənişinlər isə ya mobil telefonla "oynayırlar" ya da kiminləsə danışirlar. Özümün asılı olmayaraq, həmin söhbətlərin qulaq şahidinə çevrilirəm. Tiflis-Batumi yolu yaşayış massivlərinin içərisindən keçib gedir. Həmin qəsəbə və kəndlərin sakinlərinin yol kənarında düzdukləri alış-veriş malları, xüsusilə meyvə-tərəvəz və bir də özlərinin bəh-bəhlə yedikləri milli çörəkləri düzülüb. Elə bizim magistralların kənarlarında olduğu kimi, bu yol boyunca da alver heç də pis getmir. Gecə saat 3 radələrində avtobus bir türk lokantasının qarşısında dayanır. Sürücü 15 dəqiqəlik fasilə elan edir. Məqsəd yolçular üçün su, meyvə şirələri və çay

ehtiyatını yeniləməkdə. Hamı kimi mən də fürsətdən istifadə edib avtobusdan düşürəm. Siqareti yandırıp ətrafa boylanıram. Dayandığımız kiçik bir məkanda daha çox türklərin nəfəsi duyulur. Çünki bu lokantada çalışanların əksəriyyəti türklərdi. Mən də söhbət həvəskarı olduğumdan onlardan söz qoparmaq istəyirəm:

- Əfəndim, burda durum necədi?

- Abi, şükür, dolanıraq.

- Əfəndim, dolanmaq hər yerdə mümkündür. Amma burada fərqli bir şeylər varmı?

- Abi, mən siyasət adamı deyiləm.

Amma sorusunuzsa deyim ki, gürcülər bizim kimliyimizi də bilirlər və bizim onlarla anlaşmamızın farkına da vara bilirlər. Odur ki, sakin-sakin hərəməz öz işimizi görürük.

Bəli, bu qısa söhbətdən bir daha hiss edirəm ki, mənim Gürcüstanın girişində keçid qapısında duyduqlarım heç də təsadüf deyil və üstəlik Batumidən keçib gedərkən həmin sonuncu sərhəd qapısında da oxşar mənzərəni bir daha yaşadım. Yaşadıqlarımın bir ucu sovet dönməsinə gedib çıxırdı. Belə ki, həm bizdən Gürcüstana, həm Gürcüstandan Türkiyəyə, həm də Gürcüstandan bizə keçidlərdə bir xoşagəlməyən mənzərə var. Hər kəs səndən nə isə xahiş edir, hər kəs səndən onun bir blok siqaretini və yaxud bir iki ədəd araq və yaxud çaxırını özünə sərhəddən keçirməyini istəyir. Tanımadığım bu adamlar elə yalvar-yapış edirlər ki, qalırnsan çarəsiz. Mən yol boyu məhz Gürcüstanla bizim və Tür-

kiyənin aramızda yaşanan bu mənzərənin nə qədər acınacaqlı olduğunu düşünüb bu nəticəyə gəldim ki, bu alverçi psixologiyası Sovet dönməsinin qalıdır. Ona görə bu qənaətdəyəm ki, Türkiyədən, yeni Sarp deyilən məntəqədən keçəndə kimsə səndən nəyisə Gürcüstan tərəfə keçirməyi rica etmir. Həqiqətən bu ağırlı bir məsələdir. Bu işdə gürcülərin Türkiyəyə alkoqol və siqaret keçirmək həvəsi lap kəllə-çarxa vurubdu...

Artıq səhər saat 5-dir. Biz Gürcüstan sərhəddindən keçib Türkiyə ərazisindən yolumuzu davam etdiririk. Qara dənizin sahili boyu hərəkət edən avtobusun pəncərəsindən dənizi seyr edərkən yadıma bu şəhərə ilk gəlişim və o gəlişin ilk təəssüratı olan misralar düşür.

**Mən bu qoca şəhərə
Ümid dalınca gəldim...
Bu ümiddən bir zərrə -
Soraq alınca gəldim...**

**İçimdəki zərrədi
Fərq eləməz hər nədi...
Yer yataqsız çərrədim -
Ona, balınca gəldim!..**

**Dağ üstə düşdü dağım
Doğrandı qol-budağım...
Külək çevirən tağım -
Barsız qalınca, gəldim...**

**Kiprikdə şəh, gözdə nur
Boyunu sev, göz də vur...
O qız məni gözlədir -
Dilə salınca gəldim...**

Bəli, artıq Türkiyənin Qara dəniz boyunca uzanan şəhərlərini keçirəm.. Of, Rizə, Artvin... və digərləri yavaş-yavaş arxada qalır. Şəhərlər oyanır. Və mən bu oyanan şəhərin dan üzünə, səhər çağına doğru yüksələn azan səslərini də eşidirəm. Az qala ləpələrin səsilə azan səsi bir-birinə qarışıp bəndənin Tanrıya duası kimi səslənir. İçimdəki bir rahatlıq məni elə bürüyür ki, elə bil yol boyu çəkdiqlərim, düşündüklərim, qarşılaşdıqlarım hamısı Gürcüstan sərhəddində qalıbdı. Özüm də hiss etmədən ağılıma gələn fikri pıçıldayıram:

- Gürcü gömrükçüləri və sərhədçiləri sıxıntılarımı və ağrıları gömrük nəzarətindən keçirməyə imkan vermədilər! Sağ olsunlar!

Hə, yol üstündə Kamal Paşa deyilən bir məntəqə var. Avtobus buradakı özlərinə aid dayanacaqğa yan alır. Bu bizim Türkiyə ərazisində ilk suyunu içib, çörəyini kəsdiyimiz ilk ünvandı. Yol boyu bizə istirahət dəqiqələrini xatırladan şəxs (onunla yolda bir balaca sözümlü çəp gəldiyindən heç adını öyrənməyə maraq göstərmədim - Ə.M.) bildirdi ki, yarım saat burda dayanacaqıq.

Hər kəs çayını, kofesini sifariş verə bilər. Mən həvəslə bir türk qəhvəsi istədim və bəzilərimizə xoş gəlməyən, yeni acı olduğu üçün çoxlarının maraq göstərmədiyini bu qəhvəni həvəslə nuş edirəm... Elə yolüstü yeməxanada yadıma bu torpaqlarla bağlı yazdığım misralar düşür:

**Qayaların çapığı bir yaraşq
boylanıram - gözəlliyə baxıram.
Gözəlliyin göz qaytaran silahı -
Tala-tala üzərliyə baxıram.**

**Bulaqların şırıltısı pıçıldı
Qulaq asdim, vallah eynim açıldı.
Gördüklərim gözlerimə qaçırdı -
Ruh oxşayan özəlliyə baxıram.**

**Ağlım qalıb xan çınarda, palıd da
Bir budağı ildırımdan yanıb da!
Ürəyimin gözlerini alıb da -
Mən dörd gözle gözəlliyə baxıram.**

Bu şeiri Trabzonu ilk dəfə görəndə yazmışam və həmin şeiri yaza-yaza Qarabağımı, kəndimi, düşməni tapdığı altında olan torpaqlarımı düşün-

müşdüm. Çünki gördüyüm mənzərə mənə Qarabağı xatırlatmışdı - Şuşanı, Kəlbəcəri, Laçını, Füzulinı, Qubadlı, Zəngilanı, Cəbrayılı, Xocalını, Xocavəndi xəyalən gəzmişdim orda, özü də ağlaya-ağlaya. Dağların, dağların əkizi, çayların, şələlərin, bulaqların, göllərin gözümü açandan gördüklərimin əkizi olduğunun şahidinə çevrilmişdim. Elə bil ki, ürəyim nanə yarpağına dönmüşdü. Elə çırpınırdı, elə əsirdi ki, sanki indi qopub yerə düşəcəkdə. Amma...

Bir az dözmüm var imiş! Hələ ayaqda qalmaq müddətim başa çatmayıbmış. Ona görə də dözdüm. O mənzərəni seyr edə-edə düşmənin gəzdiyini yerləri xəyalımda canlandırdım, qoşalaşdırdım. İnanın ki, bu, obrazlı, pafoslu ifadələr deyil. Bu, mənim içimdən qalxan və burula-burula da Tanrıya doğru üz tutan keçiyi yoldu. Yəni ahımdı, ünmüdü, fəryadımdı və bir də...

İçimdəki tüstünün acısı məni gözlerimi ovuşturmağa məcbur edir. Bax, bu məqamda qəhvə içdiyim yeməxananın bacasından palıd odunun tüstüsünün qalxdığını görürəm. Yeri gəlmişkən, mən xatırladım ki, mən Trabzonda yeməxanaların əksəriyyətində odundan istifadə edildiyinin şahidiyəm. Hətta dostum Rəcəb abimin dönməxanasında da palıd odunuyla bişən dönmənin dadını heç İstanbulda da hiss etməmişəm. Bu kişinin dönməsinə söz ola bilməz! Mən də həmin o yeməxanadan qalxan tüstünün misralara çevrildiyini də hiss edirəm.

**Bir tüstü burulub qalxır yuxarı
Sanki söz aparır yerdən buluda...
Mənə elə gəlir gedib qarışıp -
Bu tüstü çevrilir hərdən buluda!**

Bir azdan avtobus yenə öz yoluna davam edir. Mən artıq bu yerlərdə belə olduğumdan necə deyirlər, oturacaqda qərar tuta bilmirəm. Tez-tez ya pəncərədən, ya da yerimdən qalxıb sənişinlərin başı üzərindən önə baxıram.

Elə bilirəm ki, mən nə qədər boylanısam, o qədər də tez çatacam Trabzonda. Amma unuduram ki, burada yol polisi də, sürücülər də bizimkilərə nisbətən da diqqətliyə.

Onlar sürət həddini heç vaxt açmırlar. Elə türklərin dediyi kimi trafik polisi də hardasa daldalanıb "günahkar ovuna" çıxmır. Yəni hamının kimliyindən asılı olmadan qanuna hörməti bir-mənəlidir.

Ona görə də bizdən fərqli olaraq orda sürücü və yol polisi dartsması, yaxalaşması baş vermir.

Hətta nömrəsini yazmaq istəmədiyim bir həmyerlimin idarə etdiyi bir "Mercedes" maşını yanımdan elə sürətlə keçdi ki, sürücü özündən asılı olmadan dedi:

- Kardeşim, burası Türkiyə, burası Azərbaycan deyil!

Həqiqətən bir neçə dəqiqədən sonra həmin Azərbaycan seriyası ilə hərəkət edən avtomobilin yol polisi tərəfindən saxlanıldığını gözlerimlə gördüm. Və bu hal mənə həqiqi mənada çox ağır təsir etdi. Türk qardaşlarının təbirincə desək, olanlardan üzöldüm... Burada bir daha əlavə edim ki, mən Türkiyə ərazisində həmyerlilərimizin idarə etdiyi xeyli sayda müxtəlif markalı avtomobillər görmüşəm. Onların da çoxu oradakı dostlarımdan dediyi kimi, qanunlara çox böyük sayıqla yanaşırlar. Bu da o deməkdir ki, biz istəyəndə hamıdam yüksəkdə dayanmağı bacarıraq. Zamanın və məkənin tələblərinə uyğunlaşa bilirik. Nə isə...

Bəli, artıq Trabzon ərazisində hərəkət edirik. Bir azdan avtobus terminalın önündə dayanacaq və mən "Metro" ilə, buradakı sənişinlərlə sağollaşacam. Məni maşından enəcəyim məntəqədə könül dostum, can sirdaşım Əhməd Varol gözleyir...

(Ardı var)